

УДК 378. 147.88

Олена Пасічник
Olena Pasichnyk

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ORGANIZING SELF-EDUCATION OF NON-LINGUISTIC STUDENTS: CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Стаття присвячена особливостям організації самостійної роботи студентів немовних спеціальностей засобами інформаційних технологій із метою оптимізації навчального процесу у ВНЗ. Серед найбільш ефективних шляхів організації самостійної роботи студентів під час вивчення іноземної мови автор виокремлює: систематичне використання Інтернет-ресурсу, підготовку мультимедійних презентацій за допомогою програми Microsoft Power Point, використання комп'ютерних навчальних програм, роботу в системі інформаційно-інтерактивного модульного середовища Moodle.

Ключові слова: самостійна робота, інформаційні технології, Інтернет, комп'ютерні навчальні програми, модульне середовище.

Динамічний розвиток освітнього середовища, зумовлений вимогами часу, глобальною комп'ютеризацією та інформатизацією сучасного суспільства, відкриває перед нами світ нових можливостей та перспектив. Використання сучасних технічних засобів, з одного боку, містить значний дидактичний потенціал, спрямований на особистісний розвиток студента та характеризується принципом доступності освіти загалом. З іншого боку, це час нових викликів, який потребує суттєвого перегляду технологій навчання, зміни форм та методів, перекваліфікації професорсько-викладацького складу.

Сучасна практика викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах базується на використанні як в аудиторній, так і поза аудиторній роботі різноманітних інноваційних методів та інформаційних технологій, спрямованих на підвищення іншомовної компетентності студентів, розвиток їх інтелектуальних і творчих здібностей. Стираються кордони між соціумами, розширюються можливості спілкування, збільшується академічна мобільність тощо. Дидактична ефективність інформаційних технологій визначається їх потенціалом як в технічному, так і в інформаційному вимірах. Це, в свою чергу, спонукає до виникнення нових освітніх методик і форм занять, які базуються на електронних засобах обробки та передачі інформації. Особливої актуальності це набуває при організації самостійної роботи студентів, місце якої та ефективність значною мірою зумовлюється застосованими засобами.

Але, незважаючи на різноманітність технічних засобів та технологій, які використовуються у навчальному процесі, варто зазначити, що якість навчання в процесі самостійної роботи залежить, насамперед, від досконалості дидактичного матеріалу, форм його представлення та правильної організації навчального процесу.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що питання використання інформаційних технологій у процесі фахової підготовки піднімала значна кількість як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників: В. Беспалько, А. Вербицький, Р. Гуревич, Є. Полат, І. Роберт, В. Сумський та ін. Результати їх напрацювань були покладені в основу дистанційного навчання, особливості використання якого в процесі професійної підготовки студентів розглядали у своїх

роботах О. Андреева, П. Безпалова, В. Кухаренко, О. Хуторського, О. Сиротенка, М. Рибалки та ін. Проблеми організації самостійної роботи студентів знайшли висвітлення у працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, Л. Виготського, Р. Гуревича, О. Дубасенюк, Л. Журовської, І. Лернера, О. Малихіна, О. Мороза, П. Підкасистого, Н. Тализіної, О. Ярошенко.

Зусилля таких науковців, як Н. Бичкової, І. Грітченко, Л. Карташової, П. Сисоєва, О. Лучиної спрямовані на пошук адекватних методів підвищення іншомовної компетентності студентів шляхом використання інформаційних технологій.

Вивчення науково-педагогічної літератури показало, що питання застосування інформаційних технологій у процесі професійного становлення студентів ВНЗ є багатоаспектним явищем, яке потрібно розглядати як інтерактивну особистісно-орієнтовану взаємодію викладача і студентів, спрямовану на підвищення мотивації до навчання та розвитку навичок самостійної роботи.

Незважаючи на значну кількість досліджень у цій сфері, переважна більшість студентів все ще є пасивним споживачем знань, який володіє низьким рівнем культури самоорганізації, самоосвіти та самоконтролю.

Мета статті: проаналізувати особливості організації самостійної роботи студентів немовних спеціальностей засобами інформаційних технологій задля оптимізації навчального процесу у ВНЗ.

Інформатизація освіти, яка полягає у створенні та використанні інформаційно-комунікаційних технологій із метою підвищення ефективності усіх видів освітньої діяльності, стала важливим засобом і складовою реформування системи освіти. Використання досягнень інформаційних технологій зорієнтоване на інтелектуалізацію процесу навчання, інтеграцію студентів у міжнародне освітнє середовище, розширення сфери їх самостійної пізнавальної діяльності.

При цьому сучасні тенденції розвитку освіти зміщують свої акценти на формування у студентів умінь здобувати знання самостійно, оволодівати прийомами пошуку, обробки та використання інформації. Вагомість самостійної компоненти у навчанні студентів підтверджується тим фактом, що загальне зменшення кількості аудиторних годин, відведених на вивчення іноземної мови, компенсується збільшенням їх обсягу на самостійну роботу.

Самостійна робота є одним із важливих компонентів педагогічного процесу, сутність якого визначається як форма організації пізнавальної діяльності студентів, яка здійснюється як під час аудиторних, так й позааудиторних занять без участі викладача та під його безпосереднім керівництвом [2].

Проте варто зазначити, що здійснення самостійної роботи, в першу чергу, потребує від студента самоусвідомлення, самоорганізованості та відповідальності. Відтак, визначаємо *самостійну роботу як усвідомлену, організовану, багаторівневу активність студентів на основі репродуктивної, продуктивної та творчої діяльності, спрямовану на досягнення конкретного навчального результату.*

Володіючи значним дидактичним потенціалом, самостійна робота спрямована на:

- поглиблення, розширення та систематизацію набутих теоретичних знань;
- тренування практичних умінь;
- забезпечення гнучкості навчального процесу;
- підвищення мотивації та формування сталого інтересу до пізнавальної діяльності;
- формування умінь роботи з додатковою довідковою та спеціалізованою літературою;
- формування самостійності мислення, здатності до саморозвитку, самовдосконалення та подальшої самореалізації;
- формування професійної компетентності.

Традиційними формами організації самостійної роботи є: індивідуальні завдання; підготовка до тестування, іспитів, практичних занять; виконання курсової роботи; написання рефератів, доповідей тощо. Новим поштовхом до розвитку теоретичних та практичних питань, пов'язаних із організацією самостійної роботи студентів, розкриттям їх творчого потенціалу, стало активне впровадження в навчальний процес сучасних інноваційних інформаційних ресурсів. Як зазначає Н. Бойко [1, с. 21], впровадження засобів ІКТ у самостійну роботу

студентів призводить до суттєвої зміни статусу студента в навчальному процесі, який активно вибудовує свій власний навчальний процес, визначає індивідуальну траєкторію в освітньому середовищі.

Узагальнення педагогічного досвіду вказує на те, що ефективну самостійну роботу студентів під час вивчення іноземної мови можна організувати:

- шляхом систематичного використання Інтернет-ресурсів. На сьогоднішній день Інтернет можна вважати чи не пріоритетним джерелом автентичного матеріалу. Глобальна мережа дає змогу не лише отримати необхідну студентам інформацію будь-якого характеру та спрямування, а й брати участь у тестуваннях, вікторинах, конкурсах, олімпіадах, веб-квестах тощо на основі диференційованого підходу. Все це, безумовно, розширює творчий потенціал студентів, формує в них уміння самостійного пошуку, аналізу та систематизації матеріалу. З іншого боку, за відсутності відповідних навичок роботи з інформацією, існує ймовірність використання недостовірних джерел, або бажання йти шляхом найменшого опору, завантажуючи вже готові доповіді чи реферати.

- шляхом підготовки мультимедійних презентацій за допомогою програми Microsoft Power Point. З огляду на розвиток навичок самостійної дослідницької діяльності найефективнішими є засоби, які проєктуються та розробляються самими студентами у процесі вивчення навчального матеріалу, оскільки вони сприяють підвищенню рівня мотивації студентів до навчання. Крім того, мультимедійні презентації поєднують у собі динаміку, звук і зображення, що значно покращує сприйняття нової інформації, формування професійних умінь та навичок [3, с. 251].

- шляхом використання комп'ютерних навчальних програм. Цей вид ІКТ можна інтегрувати безпосередньо у заняття, а також використовувати з метою самостійної мовної та мовленнєвої підготовки студентів. Комп'ютерно орієнтовані засоби навчання повинні сприяти поглибленню теоретичної бази знань, посиленню прикладної спрямованості навчання, розкриттю творчого потенціалу студентів відповідно до їх здібностей та потреб. До них дослідники відносять програмно-методичні комплекти, електронні навчальні курси та електронні посібники, бази знань та енциклопедії, навчальні програмні комплекти та ін., які об'єднує те, що всі вони є засобами безпосереднього використання у навчальному процесі. Цей перелік постійно розширюється і доповнюється [4]. З метою поглиблення знань, у залежності від рівня володіння мовою та індивідуальних особливостей студентів варто застосовувати такі безкоштовні комп'ютерні навчальні програми та комплекти, як: Longman Grammar Express, Longman English Interactive, BBC Multimedia English Plus, Language in Use 24/7 тощо.

Окрім того, варто зазначити, що сьогодні переважна більшість навчально-методичних комплектів містять додаткові електронні ресурси, які можна використовувати як в аудиторній, так і в самостійній роботі задля вдосконалення навичок та підвищення іншомовної компетентності студентів загалом. Усі вони поділяються на рівні (від A1 до C2) та відповідають стандартам загальноєвропейської системи вивчення мов. Наприклад: English File, Headway, Enterprise, Market Leader, Business Result тощо.

Ще одним важливим компонентом інформаційно-інтерактивного середовища є система модульного середовища Moodle, яка активно використовується у навчальному процесі Хмельницького національного університету. Вона побудована за допомогою інтеграції комп'ютерно-телекомунікаційних технологій та різного роду електронної інформації та представляє собою пакет програмного забезпечення для створення і управління дистанційними курсами, що надає широкі можливості для активної взаємодії суб'єктів педагогічного процесу. Переваги цієї оболонки під час самостійної роботи студентів, чи дистанційного навчання полягають у широкому інструментарії представлення навчального матеріалу (текст, графічні зображення, відео, аудіо, мультимедіа-документи, інтерактивні навчально-методичні матеріали); організації багатофункціонального спілкування та іншої взаємодії студентів та викладачів; організації складних та інтегрованих курсів із різних дисциплін; komponування курсів із метою їх використання без безпосереднього контакту з викладачем у реальному часі; інтеграції навчальних курсів різних авторів в одній оболонці. Середовище дозволяє змістити акценти діяльності викладача з активного педагогічного впливу на студента в сферу формування навчального середовища, у взаємодії з яким і відбувається його самонавчання і саморозвиток. Модульне

середовище має широкі можливості в процесі індивідуалізації освіти, підвищує мотивацію студентів, надає широке поле для їх активної самостійної діяльності, забезпечує розгалужену зону контактів, тим самим реалізуючи принципи діалогічного підходу до вивчення іноземних мов.

Розроблені викладачами авторські курси, розподілені на окремі модулі, які містять як інформацію організаційного, методичного та консультативного характеру, так і практичні текстові ресурси, матеріали для самостійної та індивідуальної роботи, навчальні аудіо- та відеоматеріали. Крім цього, створена система тестування, за допомогою якої студент може перевірити свої знання після опрацювання тієї чи іншої теми, або цілого модуля, використовуючи як питання для самоконтролю, так і тестові завдання.

Значною перевагою системи Moodle є можливість здійснення зворотного зв'язку між учасниками навчального процесу. Завдяки форумам, чатам та функції особистих повідомлень студенти можуть отримувати індивідуальну консультацію викладача стосовно різних питань, організовувати обговорення проблеми в режимі реального часу, інформувати як всіх учасників, так і окремі групи про ті чи інші події. До повідомлень форуму можна прикріплювати файли різних форматів.

Попри значні переваги впровадження інноваційних інформаційних технологій у навчально-виховний процес існують і певні труднощі. Одним із головних та суттєвих недоліків часто виступає недостатній рівень комп'ютерної грамотності обох сторін. Далеко не всі викладачі можуть та вміють створити якісний оригінальний навчальний продукт, а дехто взагалі не вбачає в цьому необхідності, надаючи перевагу традиційним формам навчання. Варто зазначити, що процес розробки та впровадження віртуальних курсів дійсно потребує значних зусиль та часових затрат. Окрім того, на сьогодні не існує єдиної універсальної методики та співвідношення використання інформаційно-комунікаційних технологій організації самостійної роботи студентів немовних спеціальностей. Ще однією вагомою проблемою стає процес автентифікації кінцевого користувача під час перевірки знань. Необґрунтованим є і надмірне захоплення ІКТ. Так, деякі викладачі безпідставно вважають, що вони цілком і повністю можуть замінити традиційні методи навчання.

Зростання значущості самостійної роботи вносить суттєві зміни в організацію навчально-виховного процесу ВНЗ, пріоритетними напрямками якого стають самопізнання, саморозвиток та здатність до практичного використання набутих знань. Уважаємо, що дидактично виважене, доцільне застосування інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів відповідає найважливішим тенденціям розвитку освіти та є одним із ефективних чинників інтенсифікації навчання та формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вдосконаленні форм організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Бойко Н.І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н.І. Бойко. – Київ, 2008. – 23 с.
2. Жалдак М.І. Проблеми інформатизації навчального процесу в школі і в вузі / М.І. Жалдак // Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі : 36. наук. праць / Київ. пед. ін-т ім. М.П. Драгоманова / Відп. ред. М.І. Шкіль. – Київ, 1991. – С. 3-16.
3. Конопленко Н.А. Мультимедійна презентація як елемент самостійної роботи студентів-філологів / Н.А. Конопленко // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. – 2012. – № 1. – С. 249–252.
4. Савченко З.В. Застосування мультимедійних засобів на уроках біології в загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] / З.В. Савченко // Інформаційні технології і засоби навчання. – Вип. 3 (4). – 2007. – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em4/emg.html>.

The article outlines approaches to organizing self-education process of non-linguistic students with help of information technologies (IT). The author emphasizes importance of self-education in modern conditions and defines it as a comprehensive and organized multi-level student's activity which is based on reproductive and creative tasks and is aimed at achieving a particular educational result.

Introduction of IT in educational processes caused multiple transformations in methods of organizing self-education processes. The author deems the following aspects as the most efficient in the process of foreign language learning by non-linguistic students:

- *Systematic use of didactic Internet resources as one of the main sources of authentic information. Integration of on-line resources in educational process stimulates development of students' analytical and search skills, their critical assessment of materials' reliability.*

- *Multimedia presentations as an essential element for presenting results of students' work. Ability to visualize new information or obtained results is a vital skill in the framework of professional qualities.*

- *Wide application of computer-based didactic programs foster development of both theoretical knowledge and practical skills. Some of the programs incorporate opportunities for creative tasks.*

- *Work with the interactive environment of Moodle which provides educators and students with wide opportunities for communication as well as various tools to provide a comprehensive educational process (tests, quizzes, didactic materials etc.).*

Key words: *self-education, information technologies, Internet, didactic materials, interactive environment.*

УДК (316.774*Skype):(378.147:811.112.2)

Анна Покулевська

Anna Pokulevska

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ SKYPE

METHODS OF TEACHING GERMAN WITH SKYPE COMMUNICATION SYSTEM

Стаття присвячена проблемі вивчення іноземних мов у сучасному суспільстві. Увага зосереджена саме на німецькій мові як одній з найпоширеніших мов на сьогодні після англійської. У розвідці розглядається вікова група з 17 до 21 року, тобто студенти. Досліджуються шляхи вивчення іноземних мов, послідовність процесу навчання. Обґрунтовуються доцільність та переваги застосування Інтернету в процесі навчання іноземних мов. У статті запропонована розробка заняття за допомогою комунікаційної системи Skype на тему «Одяг» із посиланнями на різні навчальні сайти.

Ключові слова: *іноземні мови, німецька мова, Інтернет, комунікаційна система Skype, особистісно-орієнтований підхід.*

На сьогодні нові політичні та соціально-економічні реалії зумовили активний попит на фахівців зі знанням іноземної мови і бажано не однієї. Це стало невід'ємною ознакою освіченості людини і просто необхідною умовою для успішного розвитку майже в будь-якій сфері діяльності. Знання іноземної мови в сучасному суспільстві є вже невід'ємним складником особистісного розвитку. Читання літератури в оригіналі, перегляд фільмів без перекладу, міжкультурний досвід, – без усього цього неможливе подальше зростання людини.

Постає питання: Коли краще починати вивчати іноземну мову? Відповідь однозначна: чим раніше, тим краще. Це, в першу чергу, пов'язано з психофізіологічними особливостями мозку дитини. На думку У. Пенфілда, фізіологічна причина успіху навчання мови полягає